

ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

**«ОСОБА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО У СУЧАСНИХ
ДИСКУРСАХ»**

Затверджено на засіданні кафедри
мовних та гуманітарних дисциплін
Протокол № 1 від 02.09.2025 р.

Запоріжжя 2025

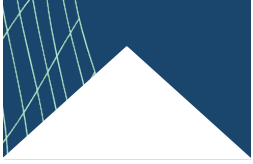
УКЛАДАЧ:

Доцент кафедри мовних та гуманітарних дисциплін Фомін Андрій Володимирович, кандидат історичних наук, доцент.

УЗГОДЖЕНО:

Гаранти освітніх програм:

«Бізнес-аналітика»	Костянтин МОЙСЕЄНКО
«Вартісне управління бізнесом»	Ірина ШКРАБАК
«Комп'ютерні науки»	Вікторія ДОБРЯК
«Зварювання та наплавлення»	Ігор БОЙКО
«Інжиніринг механічного обладнання та систем»	Тетяна КУЛІК
«Мехатроніка у гірничо-металургійному комплексі»	Світлана МАЛИГІНА
«Матеріалознавство»	Олена ПАШИНСЬКА
«Металургія чорних металів»	Христина МАЛІЙ
«Інжиніринг електропостачання та електромеханічних систем у металургії та гірництві»	Артем РУХЛОВ
«Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехнічні системи в металургії та гірництві»	Вікторія МІРОШНИЧЕНКО
«Технології захисту навколишнього середовища»	Наталія МАКСИМОВА
«Збагачення корисних копалин»	Костянтин ЛЕВЧЕНКО
«Розробка родовищ корисних копалин»	Іван САХНО

«Відкрита розробка родовищ»

Ольга БОГОМАЗ

«Маркшейдерська справа»

Ганна БРУЙ

«Безпека праці та
виробничих процесів»

Наталія ВОЛОДЧЕНКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри

Надія РАГУЛІНА

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Опис курсу. Навчальна дисципліна «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах» є навчальною дисципліною гуманітарного профілю, інтегральним курсом про людину та суспільство, що пояснює повсякдення, політичні, культурні процеси, які відбуваються в українському суспільстві крізь призму вітчизняного та світового історичного досвіду, набутків соціально-історичної антропології, сучасного дискурсу щодо основних явищ суспільного життя країни, особи та громадянина у політичних, культурних, технологічних, професійних проявах, аналізує досягнення провідних країн світу у цих сферах, що дозволяє осягнути перспективи розвитку процесів, які відбуваються у житті країни, у міжлюдських стосунках, міжнародних відносинах, економічному, політичному, технологічному та інших видах розвитку. Дисципліна також спрямована на розкриття механізмів демократії, формування та функціонування громадянського суспільства, співвідносин громадянина та держави, особи та влади, особи та суспільства, місця особистості у політичних, культурних, гендерних, виробничих процесах, розкриває питання культури, співвідносин культури, етики, моралі, соціального та біологічного. Курс побудований на синергії наукових знань з історії, соціології, економіки, етнографії, політології з загальним історико-соціально антропологічним методологічним підходом. Курс «Особа і громадянське суспільство у сучасних дискурсах» є обов'язковим для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей університету.

Для студента кожної з спеціальностей, крім розвитку знань про соціальну взаємодію, розвиток демократії та громадянського суспільства, соціальної держави, історію міжнародних відносин, навчальна дисципліна вкрай важлива з огляду на формування загальноуніверситетського кола спілкування та корпоративної атмосфери, а також Soft skills, які надзвичайно важливі для особистого та кар'єрного зростання: вміння презентувати та виступати публічно, вміння переконувати, вміння розповідати та активно слухати, працювати в команді, критично мислити та інших, а також розвитку емоційного інтелекту. Рівень складності курсу: науково-популярний.

Вимоги:

- наявність знань на базовому рівні з всесвітньої історії та історії України, географії, правознавства, розвитку людини та суспільства (з курсів «Біологія», «Людина і світ»);
- вміння читати та аналізувати інформацію, працювати на базовому рівні з пакетом програм Microsoft Office, платформою дистанційного навчання Moodle;
- наявність корпоративного облікового запису @mipolytech.education, Microsoft Teams, Word, Power Point, Excel.
- наявність особистого логіну та паролю в Moodle (для отримання або поновлення слід звернутися до куратора групи або відповідальної особи на факультеті).

Програмні результати навчання:

- вміння здійснювати пошук літератури, консультуватися і критично використовувати наукові бази даних та інші відповідні джерела інформації з метою детального вивчення і дослідження інженерних питань відповідно до спеціалізації;
- вміння демонструвати розуміння проблем здоров'я, безпеки і правових питань та відповідних обов'язків згідно із спеціалізацією, соціальних та екологічних наслідків технічних рішень, відповідальності та обов'язків щодо дотримання кодексу професійної етики і норм інженерної практики;
- готовність до подальшого навчання з високим рівнем автономності;

- вміння брати на себе відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах;
- готовність відповідати за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб;
- розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань;
- розуміти й аналізувати державну політику, зокрема, науково-технічну й економічну, цілі сталого розвитку та шляхи їх досягнення, історичні етапи і перспективи розвитку гірничих систем та технологій;
- розуміння важливості нетехнічних обмежень, пов'язаних із суспільством, здоров'ям і безпекою, охороною навколишнього середовища, економікою, промисловістю;
- вміння розробляти і проектувати, відповідно до спеціалізації, складні виробничі процеси і системи, які задовольняють встановлені вимоги, що передбачає обізнаність про нетехнічні (суспільство, здоров'я і безпека, навколишнє середовище, економіка) аспекти, обрання і застосування адекватної методології проектування, у тому числі інструментами автоматизованого проектування;
- вміти враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки під час формування технічних рішень. Вміти використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- вміти використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань з урахуванням процесів соціально-політичної історії України, правових засад та етичних норм;
- асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти;
- відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері;
- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;
- виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків;
- демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах;
- показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення;
- демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей;
- знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, розуміти принципи європейської демократії та поваги до прав громадян, враховувати їх при прийнятті рішень;
- зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя;
- демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи;

- демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності;
- вільно спілкуватися з професійних питань усно і письмово державною та іноземною мовою, включаючи знання спеціальної термінології та навички міжособистісного спілкування;
- знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- розуміння важливості нетехнічних обмежень, пов'язаних із суспільством, здоров'ям і безпекою, охороною навколишнього середовища, економікою, промисловістю;
- вміння ефективно формувати комунікаційну стратегію і спілкуватися державною та іноземною мовами з питань інформації, ідей, проблем та рішень, що стосуються спеціалізації, з інженерним співтовариством і суспільством загалом;
- розуміння широкого міждисциплінарного контексту металургії;
- розуміти та демонструвати добру професійну, соціальну та емоційну поведінку;
- обґрунтовувати природозахисні технології, базуючись на розумінні механізмів впливу людини на навколишнє середовище і процесів, що відбуваються у ньому;
- аналізувати питання історії, факти, проблеми та тенденції розвитку культури України в їх діалектичному взаємозв'язку;
- володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності;
- аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту, охорони праці, питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки об'єктів і територій.
- здатність аналізувати сучасні суспільні, політичні та культурні дискурси щодо прав і свобод людини, демократії, етичних дилем, а також викликів, пов'язаних із глобалізацією та інформаційним суспільством;
- розуміння взаємозв'язку особистості з державою, суспільством і владою, здатність оцінювати роль особистої відповідальності та соціальної активності у громадянському житті;
- вміння визначати та аналізувати різні форми громадянської участі, оцінювати ефективність громадських ініціатив та їхній вплив на суспільні зміни;
- спроможність аналізувати історичні та сучасні практики боротьби за рівність, досвід антидискримінаційних рухів і їхній вплив на громадянське суспільство;
- використовувати отримані знання для оцінки політичних і соціальних процесів, прийняття обґрунтованих рішень щодо власної участі у громадських ініціативах, волонтерських проектах та інших формах громадянської активності;
- розуміти принципи соціальної держави та сприяти їх реалізації у професійній діяльності;
- сприяти розвитку лідерських якостей та їх прояву у професійній сфері;
- знати основні етапи виборчого процесу та специфіку реалізації виборчого права.
- розвиток Soft skills.

Організація курсу, форми та методи навчання.

- Освітній процес будується як комбінація лекцій та самостійного

вивчення навчального матеріалу на платформі Moodle – з одного боку, та проблемно орієнтованих семінарських і практичних занять – з іншого.

- Відвідування лекційних занять є бажаним, однак не обов'язковим.
- Семінарські і практичні заняття передбачають розгляд питань, що містяться у плані, поданого до кожної теми, а також проблемних ситуацій, реальних кейсів, обговорення дискусійних моментів особистісних відносин, суспільного розвитку, міжнародного протиборства з застосуванням елементів командної та групової роботи.
- Форми поточного контролю знань передбачають поєднання усних відповідей та інших форм роботи безпосередньо на практичних/семінарських заняттях, виконання завдань у системі дистанційного навчання «Moodle», тестів, індивідуальних завдань у формі есе, виконання модульних контрольних робіт.
- Від здобувачів вищої освіти потребується виконати індивідуальні завдання та модульні контрольні роботи у терміни, встановлені у розділі «Розподіл балів за контрольними точками та графік їх виконання» та розкладом, визначеним деканами факультетів.
- Вітається створення тез доповідей на науковій конференції, наукових статей у співавторстві з викладачем, інші вияви креативності та командної роботи.
- З урахуванням поточної безпекової ситуації від учасників освітнього процесу очікується відповідне реагування на сигнал «Повітряна тривога», вони мають подбати передусім про збереження власного здоров'я та життя. Санкції за залишення заняття або неявку на заняття, враховуючи військовий стан, не застосовуються.
- Опціонально доступні індивідуальні та групові консультації. З викладачем можна зв'язатися через електронну пошту, в чаті або в персональній розмові в MS Teams.
- Підсумковий контроль з навчальної дисципліни – залік, оцінка за який формується як сума балів за всі види навчальних активностей, але не може перевищувати сто балів.

Мова освітнього процесу: українська, англійська (окремі джерела літератури, довідкова, нормативна, мультимедійна та інша інформація).

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Для варіанту вивчення навчальної дисципліни як обов'язкового компоненту у першому семестрі навчального року (планований графік навчального процесу – 17 навчальних тижнів).

Змістовний модуль I. Людина, суспільство, держава

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах».

Визначення мети навчального курсу «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах». Академічна доброчесність, корпоративна етика та антиплагіат, система оцінювання, академічні політики. Завдання курсу та його методологія. Соціально-історична антропологія як науковий напрям сучасних досліджень суспільства. Культура: поняття, категорії, види, функції та роль. Людина. Біологічна істота. Людина як соціальна істота. Процес соціалізації. Людина, індивід, особа. Соціальний статус. Соціальні ролі. Людина як соціальний актор. Соціальна стратифікація. Соціальні ліфти. Нетворкінг. Людина у структурах повсякдення. Історія повсякдення.

Тема 2. Людина та суспільство. Влада. Людина та держава.

Суспільство та його розвиток. Суспільні комахи. Соціальна поведінка приматів. Типи людських суспільств. Східні та західні суспільства. Суспільство та держава. Аграрне, індустріальне, постіндустріальне суспільство: ознаки та характерні риси. Характерні історичні особливості українського суспільства. Історія ментальностей. Особа та суспільство. Особа як громадянин. Влада як соціальний, психологічний, історичний та політичний феномен. Типи влади. Джерела влади. Ресурси влади. Влада у спільнотах тварин. Влада та суспільство. Поняття держава. Влада і держава.

Тема 3. Історія держави та громадянського суспільства. Демократія.

Держава як явище соціальної структурованої організації. Держава і суспільство. Теорії виникнення держави. Ознаки держави. Функції держави. Правова держава: історичний розвиток та ознаки. Національна держава і національний інтерес у міжнародних стосунках. Цілі та засади внутрішньої політики. Види зовнішньополітичної діяльності та її принципи. Історичне та філософське становлення поняття «права людини». Права та свободи людини і держава. Різність підходів до прав людини у різних цивілізаціях (із точки зору визнання окремих прав і свобод такими, і з точки зору підходів до реалізації). Цінності вільного суспільства. Сутність демократії. Історичні форми демократії та її еволюція. Розвиток демократії у країнах Заходу та Україні. Основні принципи демократії. Умови становлення демократії. Громадянське суспільство. Історичне становлення громадянського суспільства у Європі, зокрема в Україні. Функціонування громадянського суспільства. Громадянське суспільство та держава. Громадянське суспільство та демократія. Україна в роки незалежності та сучасний розвиток громадянського суспільства. Діджиталізація та сучасна демократія і розвиток громадянського суспільства. Виклики та загрози демократії у сучасному світі.

Тема 4. Політичні партії. Еліти. Лідерство. Вибори. Референдум.

Поняття «політична партія». Історична сутність політичних партій. Суспільна роль партій. Партійні системи. Демократія та політичні партії. Історія політичних партій в Україні. Політичні партії в історії незалежності України.

Поняття «еліта». Теорія еліт. Функціонування еліт. Циркуляція еліт. Рекрутування еліт. Українська політична еліта в історичному контексті. Формування політичної еліти у роки незалежності України.

Поняття «лідерство». Політичне лідерство: ознаки, теорії, концепції, класифікація, механізм рекрутування. Лідерство в історичному контексті.

Вибори. Принципи виборчого права. Виборчі системи. Історичний досвід України у застосуванні виборчих систем. Етапи виборчого процесу.

Референдум як інститут безпосередньої демократії: переваги та недоліки. Історичний досвід України та світу.

Студентське врядування та розвиток лідерства.

Змістовний модуль II. Індивідуальне та соціальне

Тема 5. Історичний досвід формування соціальної держави.

Історичне формування соціальної держави та поняття «соціальна держава». Основні положення і принципи соціальної держави. Соціальна держава та соціальна політика. Функції соціальної держави. Соціальна держава та громадянське суспільство. Соціальна держава та демократія. Соціальний капітал. Соціальна держава та лібертаріанство. Історичні моделі соціальної держави. Принципові відмінності соціалістичної та соціальної держави. Суспільство споживання. Сучасні виклики моделям соціальної держави.

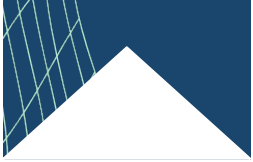
Соціальна відповідальність суспільства, держави, бізнесу, індивіда. Захист прав людини та професійних прав. Метінвест та корпоративна соціальна відповідальність. Професійні спільноти та професійні спілки. Україна як соціальна держава. Протиріччя сучасної моделі соціального розвитку та системи соціального забезпечення, соціальних гарантій. Сталий розвиток. Україна та сталий розвиток. Реалізація цілей сталого розвитку у Метінвест.

Тема 6. Історична демографія та історико-гендерні дослідження. Досвід боротьби з дискримінацією.

Співвідношення індивід та соціум з точки зору сучасної соціально-історичної антропології. Дискримінація: поняття та різновиди. Основні дискурси розгляду індивідуального і соціального буття людини (індивід, член групи або родини, людина економічна, проблеми толерантності та дискримінації). Раса. Гендер. Харасмент. Релігія. Ейджизм. Ксенофобія. Антисемітизм. Мовна дискримінація. Дискримінація людей з обмеженими можливостями. Інклюзія. Мобінг. Булінг. Проблеми індивідуального в історичному контексті. Вплив гендеру на суспільні структури та культурні традиції. та Гендерна історія. Рух суфражисток та інші прояви. Сучасні підходи до гендеру. Боротьба за расові права у світі. Історія боротьби з дискримінацією в світі та Україні. Видатні постаті у боротьбі за права людини. Сучасний стан боротьби з дискримінаціями: державні механізми та роль інституцій громадянського суспільства.

Тема 7. Культура, етика, мораль в історичному контексті

Поняття мораль. Етика. Мораль, етика та культура в історичному контексті. Співвідношення понять у сучасному світі. Культурне різноманіття. Етичність особистої та професійної поведінки. Масова культура та популярна культура.

Культура кенселінгу. Масові соціальні явища (на прикладі BLM) та управління ними. Гібридні війни та соціальні маніпуляції. «Соціальний рейтинг». Соціальні мережі та культура. Соціальні мережі у соціально-політичному житті, революціях та політичних рухах у світі та в Україні в історичному контексті. Соціальні мережі та соціальна взаємодія. «Інфоциганство». Соціальні мережі у маркетингу та брендовому позиціонуванні.

Тема 8. Реалполітік та історичний дискурс

Сутність поняття «реалполітік». Історичне формування принципів «задоволення» та «реалізму». Макіавеллі. Томас Гоббс. Людвігу фон Рошау. Отто фон Бісмарк. Ганс Моргентау. Реймон Арон. Збігнєв Бжезінський. Генрі Кіссінджер. та його історична роль. Історія політичного реалізму у міжнародних відносинах. Практика міжнародних відносин та співвідношення «реальної» та «ідеальної» («політики задоволення») політики. Проблеми «реалполітік» у сучасному світі та в Україні: в аспектах геополітики, суспільних відносин, групових відносин. «Реал» та «ідеал політік» в історії зовнішньої і внутрішньої політики України. Ефективність держави. Фактори ефективності держави.

Для варіанту вивчення навчальної дисципліни як обов'язкового компоненту у другому семестрі навчального року (планований графік навчального процесу – 18 навчальних тижнів).

Змістовний модуль I. Людина, суспільство, держава

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах».

Визначення мети навчального курсу «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах». Академічна доброчесність, корпоративна етика та антиплагіат, система оцінювання, академічні політики. Завдання курсу та його методологія. Соціально-історична антропологія як науковий напрям сучасних досліджень суспільства. Культура: поняття, категорії, види, функції та роль. Людина. Біологічна істота. Людина як соціальна істота. Процес соціалізації. Людина, індивід, особа. Соціальний статус. Соціальні ролі. Людина як соціальний актор. Соціальна стратифікація. Соціальні ліфти. Нетворкінг. Людина у структурах повсякдення. Історія повсякдення.

Тема 2. Людина та суспільство. Влада. Людина та держава.

Суспільство та його розвиток. Суспільні комахи. Соціальна поведінка приматів. Типи людських суспільств. Східні та західні суспільства. Суспільство та держава. Аграрне, індустріальне, постіндустріальне суспільство: ознаки та характерні риси. Характерні історичні особливості українського суспільства. Історія ментальностей. Особа та суспільство. Особа як громадянин. Влада як соціальний, психологічний, історичний та політичний феномен. Типи влади. Джерела влади. Ресурси влади. Влада у спільнотах тварин. Влада та суспільство. Поняття держава. Влада і держава.

Тема 3. Історія держави та громадянського суспільства. Демократія.

Держава як явище соціальної структурованої організації. Держава і суспільство. Теорії виникнення держави. Ознаки держави. Функції держави. Правова держава: історичний розвиток та ознаки. Національна держава і національний інтерес у міжнародних стосунках. Цілі та засади внутрішньої політики. Види зовнішньополітичної діяльності та її принципи. Історичне та філософське становлення поняття «права людини». Права та свободи людини і держава. Різність підходів до прав людини у різних цивілізаціях (із точки зору визнання окремих прав і свобод такими, і з точки зору підходів до реалізації). Цінності вільного суспільства. Сутність демократії. Історичні форми демократії та її еволюція. Розвиток демократії у країнах Заходу та Україні. Основні принципи демократії. Умови становлення демократії. Громадянське суспільство. Історичне становлення громадянського суспільства у Європі, зокрема в Україні. Функціонування громадянського суспільства. Громадянське суспільство та держава. Громадянське суспільство та демократія. Україна в роки незалежності та сучасний розвиток громадянського суспільства. Діджиталізація та сучасна демократія і розвиток громадянського суспільства. Виклики та загрози демократії у сучасному світі.

Тема 4. Політичні партії. Еліти. Лідерство. Вибори. Референдум.

Поняття «політична партія». Історична сутність політичних партій. Суспільна роль партій. Партійні системи. Демократія та політичні партії. Історія політичних партій в Україні. Політичні партії в історії незалежності України.

Поняття «еліта». Теорія еліт. Функціонування еліт. Циркуляція еліт. Рекрутування еліт. Українська політична еліта в історичному контексті. Формування політичної еліти у роки незалежності України.

Поняття «лідерство». Політичне лідерство: ознаки, теорії, концепції, класифікація, механізм рекрутування. Лідерство в історичному контексті.

Вибори. Принципи виборчого права. Виборчі системи. Історичний досвід України у застосуванні виборчих систем. Етапи виборчого процесу.

Референдум як інститут безпосередньої демократії: переваги та недоліки. Історичний досвід України та світу.

Студентське врядування та розвиток лідерства.

Змістовний модуль II. Індивідуальне та соціальне

Тема 5. Історичний досвід формування соціальної держави.

Історичне формування соціальної держави та поняття «соціальна держава». Основні положення і принципи соціальної держави. Соціальна держава та соціальна політика. Функції соціальної держави. Соціальна держава та громадянське суспільство. Соціальна держава та демократія. Соціальний капітал. Соціальна держава та лібертаріанство. Історичні моделі соціальної держави. Принципові відмінності соціалістичної та соціальної держави. Суспільство споживання. Сучасні виклики моделям соціальної держави.

Соціальна відповідальність суспільства, держави, бізнесу, індивіда. Захист прав людини та професійних прав. Метінвест та корпоративна соціальна відповідальність. Професійні спільноти та професійні спілки. Україна як соціальна держава. Протиріччя сучасної моделі соціального розвитку та системи соціального забезпечення, соціальних гарантій. Сталий розвиток. Україна та сталий розвиток. Реалізація цілей сталого розвитку у Метінвест.

Тема 6. Історична демографія та історико-гендерні дослідження. Досвід боротьби з дискримінацією.

Співвідношення індивід та соціум з точки зору сучасної соціально-історичної антропології. Дискримінація: поняття та різновиди. Основні дискурси розгляду індивідуального і соціального буття людини (індивід, член групи або родини, людина економічна, проблеми толерантності та дискримінації). Раса. Гендер. Харасмент. Релігія. Ейджизм. Ксенофобія. Антисемітизм. Мовна дискримінація. Дискримінація людей з обмеженими можливостями. Інклюзія. Мобінг. Булінг. Проблеми індивідуального в історичному контексті. Вплив гендеру на суспільні структури та культурні традиції. та Гендерна історія. Рух суфражисток та інші прояви. Сучасні підходи до гендеру. Боротьба за расові права у світі. Історія боротьби з дискримінацією в світі та Україні. Видатні постаті у боротьбі за права людини. Сучасний стан боротьби з дискримінаціями: державні механізми та роль інституцій громадянського суспільства.

Тема 7. Культура, етика, мораль в історичному контексті

Поняття мораль. Етика. Мораль, етика та культура в історичному контексті. Співвідношення понять у сучасному світі. Культурне різноманіття. Етичність особистої та професійної поведінки. Масова культура та популярна культура.

Культура кенселінгу. Масові соціальні явища (на прикладі BLM) та управління ними. Гібридні війни та соціальні маніпуляції. «Соціальний рейтинг». Соціальні мережі та культура. Соціальні мережі у соціально-політичному житті, революціях та політичних рухах у світі та в Україні в історичному контексті. Соціальні мережі та соціальна взаємодія. «Інфоциганство». Соціальні мережі у маркетингу та брендовому позиціонуванні.

Тема 8. Емоційний інтелект. Конфліктогенність та конфлікти у соціальному та історичному вимірах.

Емоційний інтелект: сутність поняття та значення. Конфлікт: поняття, сутність та ознаки. Теорії конфліктів. Аналіз конфлікту: класифікація типів, структурні елементи та рівні конфлікту. Динаміка конфлікту. Процес розвитку конфлікту (стадії). Стратегії поведінки в конфлікті та моделі конфліктів. Поняття, сутність та особливості політичного конфлікту. Типологія політичних конфліктів. Етнополітичні конфлікти. Релігійно-політичні конфлікти. Причини виникнення політичних конфліктів. Розмаїття форм політичної боротьби. Війна як форма політичного конфлікту. Революція як форма політичного конфлікту. Залежність форми політичного конфлікту від типу політичного режиму. Способи виходу з конфлікту. Теорія перемовин. Конфліктогенність та конфлікти в історичному аспекті та сучасних наукових дискурсах.

Тема 8. Реалполітік та історичний дискурс

Сутність поняття «реалполітік». Історичне формування принципів «задоволення» та «реалізму». Макіавеллі. Томас Гоббс. Людвігу фон Рошау. Отто фон Бісмарк. Ганс Моргентау. Реймон Арон. Збігнєв Бжезінський. Генрі Кіссінджер. та його історична роль. Історія політичного реалізму у міжнародних відносинах. Практика міжнародних відносин та співвідношення «реальної» та «ідеальної» («політики задоволення») політики. Проблеми «реалполітік» у сучасному світі та в Україні: в аспектах геополітики, суспільних відносин, групових відносин. «Реал» та «ідеал політік» в історії зовнішньої і внутрішньої політики України. Ефективність держави. Фактори ефективності держави.

2 ОБСЯГ І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Для варіанту вивчення навчальної дисципліни як обов'язкового компоненту у першому семестрі навчального року (планований графік навчального процесу – 17 навчальних тижнів).

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Усього	В т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1. Людина, суспільство, держава						
1.	Вступ до навчальної дисципліни «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах».	12	2	4	-	6
2.	Людина та суспільство. Влада. Людина та держава.	16	2	4	-	10
3.	Історія держави та громадянського суспільства. Демократія.	14	2	4	-	8
4.	Політичні партії. Еліти. Лідерство. Вибори. Референдум.	18	2	5	-	10
Годин за першим модулем		60	8	17		34
Змістовий модуль 2. Індивідуальне та соціальне						
5.	Історичний досвід формування соціальної держави.	12	2	4	-	6
6.	Історична демографія та історико-гендерні дослідження. Досвід боротьби з дискримінацією.	14	2	4	-	8
7.	Тема 7. Культура, етика, мораль в історичному контексті.	16	2	4	-	10
8.	Реалполітік та історичний дискурс	18	3	5	-	11
Годин за другим модулем		60	9	17		35
Усього годин		120	17	34	-	69

тут і далі: Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

Для варіанту вивчення навчальної дисципліни як обов'язкового компоненту у другому семестрі навчального року (планований графік навчального процесу – 18 навчальних тижнів).

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1. Людина, суспільство, держава						
1	Вступ до навчальної дисципліни «Особа та громадянське суспільство у сучасних дискурсах.	10	2	4	-	6
2.	Людина та суспільство. Влада. Людина та держава.	16	2	4	-	10
3.	Історія держави та громадянського суспільства. Демократія.	14	2	4	-	8
4.	Політичні партії. Еліти. Лідерство. Вибори. Референдум.	17	2	4	-	12
Годин за першим модулем		60	8	16		36
Змістовий модуль 2. Індивідуальне та соціальне						
5.	Історичний досвід формування соціальної держави	8	2	4	-	2
6.	Історична демографія та історико-гендерні дослідження. Досвід боротьби з дискримінацією	12	2	4	-	6
7.	Культура, етика, мораль в історичному контексті	12	2	4	-	6
8.	Емоційний інтелект. Конфліктогенність та конфлікти у соціальному та історичному вимірах	14	2	4	-	8
9.	Реалполітік та історичний дискурс	14	2	4	-	8
Годин за другим модулем		60	10	20		30
Усього годин		120	18	36	-	66

3 ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ

4.1 Розподіл балів за контрольними точками

У варіанті для першого семестру

Тижні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Всього	
Види контр. точок																			
Робота на практичних заняттях	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			64
Складання індивідуальних завдань							8								8				16
Модульні контрольні роботи								10										10	20
Всього	58						42						100						

У варіанті для другого семестру

Тижні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Всього
Види контр. точок																			
Робота на семінарських/ практичних заняттях/ завдання до тем в мудл/ тести	4	4	4	4		4	4		3	4	4	2	4	4		4		4	50
Виконання індивідуальних завдань/ наукової роботи							5										5		10
Модульні контрольні роботи								20										20	40
Всього	49						51						100						

4.2 Зміст та вимоги до контрольних точок

Назва контрольної точки	Опис контрольної точки, порядок її проходження та отримання балів
Робота на практичних заняттях/ семінарських заняттях	Оцінка за роботу на практичному (семінарському) занятті оголошується наприкінці заняття і може бути оскаржена одразу ж. Мах 4 бали: Один бал – здобувач вищої освіти називає одну-дві події, дати, постаті чи об'єкти, що характеризують процеси або явища; вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так-ні». Два бали – здобувач вищої освіти називає декілька подій, дат, постатей або об'єктів, що характеризують процеси та явища; має загальне уявлення про сутність процесів з теми, що розглядається. Або відповідає, користуючись електронними засобами. Три бали – здобувач вищої освіти самостійно відтворює фактичний матеріал з питань теми, дає стислу характеристику процесам; користується документальними джерелами інформації, дає порівняльну характеристику явищ, формулює нескладні висновки Чотири бали – здобувач вищої освіти вільно оперує навчальним матеріалом, узагальнює факти, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки, формулює висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами, використовує та аналізує зміст додаткових джерел.
Тестові завдання	Тестові завдання з тем являють собою тести множинного вибору з однією вірною відповіддю. Оцінка за завдання формується автоматично системою Moodle.
Завдання до тем з практичних/ семінарських занять у Moodle	Один бал – здобувач вищої освіти стисло та частково надає відповідь на питання, що містяться у плані заняття. Два бали – здобувач вищої освіти стисло та правильно надає відповідь на питання, що містяться у плані заняття. Три бали – здобувач вищої освіти повно відтворює фактичний матеріал з питань теми, дає характеристику процесам; користується документальними джерелами інформації, формулює висновки. Чотири бали – здобувач вищої освіти вільно оперує фактичним матеріалом, узагальнює факти, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки, вдається до історичних паралелей та порівнянь при аналізі питань, формулює висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами, використовує та аналізує зміст додаткових джерел.

Виконання індивідуальних завдань	Індивідуальні завдання являють собою творчі роботи у вигляді міні-есе. Есе має являти собою, передусім, роздуми, приклади, висновки з обраної теми, засновані на науковій літературі. Стандартний обсяг есе становить 3 - 5 сторінок (максимум) формату А4, шрифт - Arial, розмір шрифту - 14, міжрядковий інтервал - 1,5, абзацний відступ - 1,25 см. За окремим погодженням з викладачем тематики та підготовчого етапу дослідження також можуть бути представлені наукові роботи у вигляді тез, статей-доповідей на наукові конференції різних рівнів, а також статті до наукових видань у співавторстві з викладачем. Кількість передбачених навчальними планами спеціальностей індивідуальних завдань у семестрі – два. Теми індивідуальних завдань здобувача вищої освіти не можуть співпадати та обираються із запропонованого переліку, який оголошується на початку змістовного модуля. Максимальна оцінка за індивідуальне заняття - 8 балі: Один – два бали – здобувач вищої освіти, за допомогою компіляції джерел, в цілому висвітлює тему індивідуального завдання. Три – чотири бали – здобувач вищої освіти, використовуючи компіляцію джерел, та додаючи власні приклади, повно висвітлює тему індивідуального завдання, надає короткі висновки. Максимальна кількість балів – здобувач самостійно осмислює тему індивідуального завдання, наводить значну кількість прикладів, в тому числі особистих, проводить порівняння та паралелі, формулює висновки та обґрунтовує їх.
Модульні контрольні роботи	Модульна контрольна робота виконуються у системі Moodle під час останнього практичного заняття змістовного модуля. Завдання містить обмеження за часом виконання. В разі неявки або неможливості виконання, допускається відкриття виконання роботи, за погодженням з викладачем в інший час асинхронно. Кожна модульна контрольна робота включає тестові завдання з матеріалу модуля. Тестові завдання являють собою тести множинного вибору з однією вірною відповіддю. Оцінка з модульного контролю формується автоматично у системі Moodle. Перший модульний контроль містить можливість другої спроби перескладання. Другий модульний контроль є підсумковим. Після його проведення формується підсумкова оцінка за заліком з навчальної дисципліни. Перескладання відбувається за графіком навчального процесу, та розкладом, що затверджується деканом факультету.

Додаткові зауваження:

– студент може оскаржити отримані оцінки в порядку, передбаченому Положенням про організацію освітнього процесу ([Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#)) та Положенням про політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій ([Академічні політики : Polytechnic \(metinvest.university\)](#));

– оцінки, отримані за роботу на практичних заняттях, не можуть бути відпрацьовані або покращені, окрім процедури оскарження, оцінки за інші види поточного контролю можуть бути покращені за індивідуальною домовленістю з викладачем;

– викладач не має права знижувати оцінку за індивідуальне завдання або модульну контрольну роботу, якщо вони не були складені вчасно, однак в разі, якщо така робота була оцінена пізніше, ніж момент завершення теоретичного навчання у семестрі, то відповідна оцінка не враховується у рейтингу здобувачів освіти.

4.3 Форма підсумкового контролю. Порядок визначення підсумкової оцінки

Варіант вивчення як обов'язкової дисципліни	
Форма підсумкового контролю	Залік, тобто підсумкова оцінка вставляється як сума оцінок поточного контролю без проведення додаткових контрольних заходів,
	Якщо сума оцінок за поточний контроль за семестр становить менше 60 балів, необхідно відпрацювати відповідні види контролю поточної успішності до звернення теоретичного навчання
Порядок визначення підсумкової оцінки	– якщо протягом семестру за результатами поточного контролю здобувач освіти набрав менше 60 балів, то під час екзаменаційної сесії йому надається змога отримати/покращити власний результат з усіх видів поточного контролю, крім активності на навчальних заняттях; – в разі, якщо протягом семестру за результатами поточного контролю або в процесі покращення власних результатів здобувач освіти набрав більше 60 балів, йому виставляється фактична сума балів і оцінка «залік», в іншому випадку – «незалік».

Відповідність між прийнятими в університеті шкалами оцінки

Бальна шкала	Рівні	Характеристика	Традиційні шкали	
			Іспит	Залік
90-100	A	Студент демонструє видатний рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, що засвідчують його безумовну готовність до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Відмінно	Залік
82-89	B	Студент виявляє вищий за середній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях присутні незначні помилки	Добре	
75-81	C	Студент виявляє середній рівень досягнення запланованих		

Бальна шкала	Рівні	Характеристика	Традиційні шкали	
			Іспит	Залік
		результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях присутні деякі значущі помилки		
67-74	D	Студент виявляє задовільний рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях наявні суттєві помилки	Задовільно	
60-66	E	Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати вивчення навчальної дисципліни		
35-59	FX	Низка запланованих результатів навчання не досягнуті. Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Незадовільно	Незалік
0-34	F	Результати навчання відсутні або критично низькі		

4.4 Особливі підходи до визнання результатів навчання

– В разі, якщо дисципліна є обов'язковою для здобувача освіти, і він засвоїв повністю або частково відповідні програмні результати навчання під час отримання освіти на попередніх або такому ж рівні (дисципліни «Історія України», «Політологія», «Соціологія», «Етика та естетика», «Соціальна психологія», «Соціально-історична антропологія/ Соціальна антропологія», «Культурологія» та ін.), то кредити та оцінка з дисципліни може бути перезарахована в порядку, передбаченому Положенням про організацію освітнього процесу ([Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#)). Консультацію з даного питання можна отримати у викладача, куратора або гаранта освітньої програми, завідувача кафедри, за якою закріплено цю дисципліну;

– В разі, якщо здобувач освіти хотів би самостійно вивчити певні курси з проблематики «Особи і громадянського суспільства у сучасному дискурсі» (наприклад, Coursera, Udemy або інших платформ, в т.ч. платформ відкритих курсів вітчизняних та/або закордонних університетів), то 1) доцільно звернутися до списку рекомендованих вебресурсів або проконсультуватися з викладачем на предмет релевантності самостійно знайденого освітнього ресурсу програмі дисципліни; 2) в разі успішності опанування такого курсу, яке підтверджується сертифікатом або іншим способом, такому здобувачу у порядку, визначеному Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті

[Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#), такі результати можуть бути зараховані замість оцінки з певного виду поточного контролю;

– В разі, якщо здобувач освіти реалізував певний вид наукової роботи (тези, стаття, результативна участь у студентській олімпіаді тощо), то у порядку, визначеному Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті [Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#), такі результати можуть бути зараховані замість оцінки з певного виду поточного або навіть підсумкового контролю; консультацію з питань визнання результатів неформальної та інформальної освіти можна отримати в уповноваженої особи від кафедри, яка викладає дисципліну; перелік таких осіб можна знайти за посиланням [Студентам : Polytechnic \(metinvest.university\)](#)

4 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базові

1. Алексєєв В. М. Взаємовідносини держави та суспільства : навчальний посібник. Дніпро : ГРАНІ, 2019. 172 с.
2. Борисова О.В. Соціальна антропологія: підручник для закладів вищої освіти. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ : Кондор, 2021. 416 с.
3. Демократія: від теорії до практики : підручник / Б. Грір та ін. Київ : ТОВ «Гнозис», 2018. 284 с.
4. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах : підручник. Ужгород : Гельветика, 2020. 786 с.
5. Історія України: суспільство, культура, державність : навч. посіб. / П. В. Вербицька та ін. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 268 с.
6. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія : навч. посіб. 8-ме вид. Київ : Центр навчальної літератури , 2019, 348 с.
7. Зінкевич Р. Д. Історія державності та культури України : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 240 с.
8. Соціологія : навчальний посібник. Київ : Дакор, 2020. 210 с.
9. Шевченко О. О. Взаємодія суспільства та влади : конспект лекцій. Київ. 2018. 47 с.
10. Zaporozhchenko Yu., Kolesnykov K., Tatarenko H., Fomin A., Zuiyeva O. Features of understanding social relations in modern law: theoretical, administrative, civil legal regulation. *CUESTIONES POLÍTICAS*. 2023. Vol. 41, Nº 76. С. 347-355. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4176.19>.
11. Zaporozhchenko Yu., Tatarenko H., Fomin A., Mezeria O., Antonenko M. Historical and legal characteristics of main scientific concepts of origin of the State. *CUESTIONES POLÍTICAS*. 2023. Vol. 41, Nº 79. С. 244-252. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4179.16>.
12. Громадянське суспільство та правова держава: виклики сьогодення : монографія / за заг. ред. О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Л.Ф. Купіної, В.І. Шакуна. Київ : Алерта, 2023. 304 с. URL: <https://lawmaking.academy/wp-content/uploads/Gromadyanske-suspilstvo-1.pdf>.

Додаткові

1. Андрущенко С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі : монографія. Київ : Логос, 2005. 286 с.
2. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник / за наук. ред. О. В. Радченка. Київ : 2016. 48 с.
3. Бабін Б. В., Ковбан А. В. Права людини та громадянське суспільство : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Одеса : Фенікс, 2014. 320 с.
4. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії. Київ : Атлант ЮЕмСі, 2007. 211 с.
5. Бахметьев А. Є. Особливості проведення виборчих компаній при різних виборчих системах. *Політичне життя*. 2021. № 4. С. 4 – 9.
6. Беу Дж. *Справжній Realpolitik: Історія*. Вашингтон : Бібліотека Конгресу, 2014.
7. Беу Дж. *Realpolitik: Історія*. Нью-Йорк : Oxford University Press, 2015. С. 4–5.
8. Бжезінський Зб. Велика Шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів, Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.

-
9. Вегеш М. М., Петрінко В. С. Геополітична енциклопедія : навчальний посібник. 2020. 676 с.
 10. Воронов І. О. Виклик «Левіафану»: еволюція і перспективи громадянського суспільства. Київ : Генеза, 2007. 400 с.
 11. Гринчак А. А. Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму : навчальний посібник. Харків, 2018. 248 с.
 12. Грищенко І. М. Лідерство як феномен управління групою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 10. С. 116 – 119.
 13. Гомза І. А. Суспільно-політичні рухи : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2018. 175 с.
 14. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія. Харків : Право, 2013. 536 с.
 15. Золін А. Політична субкультура як частина загальної культури суспільства. *Політичний менеджмент*. 2007. № 6. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zolin_politychna.pdf.
 16. Іванченко Л. Молодіжні субкультури в сучасному світі. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2016. Вип. 20 (1). С. 201–210.
 17. Ігнатенко І. Жіноче тіло у традиційній культурі українців. Київ: Дуліби, 2013. 224 с.
 18. Каденко Д. О. Імплементация зарубіжного досвіду взаємодії держави і громадянського суспільства в законодавство України. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Вип. 1. С. 44-48.
 19. Кравець А. Ю. Політична антропологія. Дніпропетровськ, 2012. 178 с.
 20. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з французької Зоя Борисюк. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1997. 387 с.
 21. Лукашев С. В., Зілінська А. С. Єрьомка Д. В. Взаємодія громадянського суспільства й держави: теоретичний аспект. *Наукові перспективи*. 2022. № 1(19). С. 174-186.
 22. Народна культура українців: Життєвий цикл людини. У 5 т. / Наук. ред. М. Гримич. Том 2. Молодь. Молодість. Молодіжна субкультура. Київ : Дуліби, 2010. 568 с.
 23. Народна культура українців: життєвий цикл людини: Історико-етнологічне дослідження : у 5 т. / Наук. ред. М. Гримич. Т. 3: Зрілість. Жіноцтво. Жіноча субкультура. Київ : Дуліби, 2012. 480 с.
 24. Остапець Ю., Шестак Н., Дудінська І. Еволюція партійної системи України в умовах трансформації соціальних і політичних структур : монографія. Ужгород : ЗІППО, 2016. 252 с.
 25. Панкевич О.З. Соціальна держава: проблеми загальної теорії : монографія. Львів : Львівський юридичний інститут МВС України, 2004. 183 с.
 26. Поле: збірник наукових праць з історії, теорії та методології польових досліджень. Т. 2. Субкультури. Повсякдення. Етнографія науки / упоряд.: М. Гримич, О. Соболева; за наук. ред. М. Гримич. Київ : Дуліби, 2017. 336 с.
 27. Поправко О. В. Антропологія : навчальний посібник. Мелітополь : Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2016. 285 с.
 28. Прикладна етика : навч. посіб. / Т. Г. Аболіна та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 391 с.

-
29. Самчук З. Повернення епохи Realpolitik: принцип задоволення проти принципу реалізму. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. № 2. С. 61 – 89.
 30. Сергеєва Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство : навч. посібн. Івано-Франківськ : «ЛілеяНВ». 2015. 296 с.
 31. Статівка Н. В., Бублій М. П. Взаємодія влади, бізнесу та суспільства у соціальному інвестуванні. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 3(17). С. 232 – 241.
 32. Сузнель де А. Символіка людського тіла. Пер. з фр. Київ : Знання-Прес, 2003. 566 с.
 33. Українська культура ХХ-ХХІ: соціоантропологічний аспект / упоряд. М, Гримич. Київ : Дуліби, 2015. 236 с.
 34. Фомін А. В. Заходи системи соціального забезпечення УРСР з врегулювання соціального становища амністованих інвалідів (початок 1950-х рр.). *Емінак*. 2021. № 2(34). С. 159 – 166.
 35. Хома Н. М. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід. Київ : Юридична думка, 2012. 592 с.
 36. Шведа Ю. Вибори від А до Я: Настільна книга менеджера виборчої кампанії. Львів, 2015. 384 с.
 37. Юрій М. Ф. Політична антропология : навчальний посібник. Київ : Дакор, 2008. 408 с.
 38. Юрій М. Ф. Соціокультурний світ України. Київ : Кондор, 2004. 738 с.
 39. Ярош Я. Б. Трансформація політичних партій в Україні. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*. 2018. Вип. 9. С. 59-62.
 40. Ярош Я. Політичні партії як суб'єкти громадянського суспільства. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 2 (4). С. 145–155.
 41. Reimagining Civil Society Collaborations in Development. Taylor and Francis, 2023. URL: [https://read.kortext.com/search/books\(book:2140048\)](https://read.kortext.com/search/books(book:2140048)).
 42. Civil Society Responses to Changing Civic Spaces. Springer Nature, 2023. URL: <https://read.kortext.com/library/books/2363218>.
 43. Resourceful Civil Society. Springer Nature, 2022. URL: <https://read.kortext.com/library/books/1966840>.
 44. Business & The Sustainable Development Goals. Kortext Open Resources Collection, 2018. URL: [https://read.kortext.com/search/collections\(book:997711\)](https://read.kortext.com/search/collections(book:997711)).
 45. Essays in Social Anthropology. Concept Publishing Company Pvt Ltd, 2009. URL: <https://read.kortext.com/inventory/search/2102444>.
 46. Anthropology of Cultural Transformation. Taylor and Francis, 2024. URL: <https://read.kortext.com/inventory/search/2522932>.

Web-ресурси

1. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.08.2025).
2. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського : веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 20.08.2025).
3. Ізборник. Історія України ІХ-ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації : веб-сайт. URL: <http://litopys.org.ua/> (дата звернення: 20.08.2025).

-
4. Інститут історії України Національної академії наук України : веб-сайт. URL: <http://www.history.org.ua> (дата звернення: 20.08.2025).
 5. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України : веб-сайт. URL: <https://ipiend.gov.ua/> (дата звернення: 20.08.2025).
 6. Курс лекцій Богдана Гаврилишина : Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:BFHFoundation+HAWRYLYSHYN+2017_T1 (дата звернення: 20.08.2025).
 7. Підготовка та впровадження проектів розвитку громад : Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:AUC+CDP101+2017_T1 (дата звернення: 20.08.2025).
 8. Новітня історія України: від початку Другої світової війни до сучасності : Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KNU+101+2014_T2 (дата звернення: 20.08.2025).
 9. Kortext : веб-сайт. URL: <https://kortext.com/> (дата звернення: 20.08.2025).
 10. Research4life : веб-сайт. URL: <https://portal.research4life.org/> (дата звернення: 20.08.2025).
 11. Інституційний репозитарій ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» : веб-сайт. URL: <https://dspace.mipolytech.education/home> (дата звернення: 20.08.2025).
 12. Центральна державна науково-технічна бібліотека гірничо-металургійного комплексу України : веб-сайт. URL: <http://cqntb.dp.ua/> (дата звернення: 20.08.2025).

5 АКАДЕМІЧНІ ПОЛІТИКИ

Як член спільноти Технічного університету «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» Ви маєте дотримуватися певних стандартів та академічної політики:

– **Академічна недоброчесність** вигляді академічного плагіату; фабрикації; фальсифікації; списування обману; хабарництва; необ'єктивного оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; впливу у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання – прямо заборонено (докладніше про це – у Положенні про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників ТОВ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»); і в разі виявлення – **відповідний захід контролю (контрольну точку) буде оцінено в 0 балів за з наступним повідомленням декану факультету та голові комісії з академічної доброчесності Університету.**

– В разі випадку надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; впливу у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання студент може оскаржити процедури оцінювання за процедурами, передбаченими Положенням про організацію освітнього процесу (розділ 10).

– Матеріали в рамках курсу, захищені авторським правом, можуть бути використані лише тільки здобувачами освіти, яким призначено даний курс і для цілей, пов'язаних з цим курсом і не можуть поширюватися.

– Спілкування з однокурсниками та викладачем має бути професійним та ввічливим.

– Очікується, що Ви перевірятимете всі Ваші письмові повідомлення, включаючи поштові повідомлення та повідомлення у MS Teams на коректність змісту та мови.

– Використання ШІ не заборонене, разом з тим, воно має здійснюватися відповідально і з урахуванням «живих» політик щодо використання ШІ в Університеті: студент відповідає за повноту, вірогідність інформації, яка була згенерована/знайдена з використанням великих мовних моделей, здатний ідентифікувати у відповіді, яка частина інформації отримана з використанням технологій ШІ, а що є його власним здобутком/позицією.

– Університет прагне підтримувати середовище, вільне від дискримінації або дискримінаційних домагань, спрямованих на будь-яку людину або групу в межах своєї спільноти - здобувачів освіти, співробітників або відвідувачів.

Докладніше про академічні політики стосовно етичності поведінки, академічної доброчесності та протидію булінгу можна дізнатися за посиланням: [Академічні політики - Polytechnic \(metinvest.university\)](https://metinvest.university)